

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Кафедра суспільних наук**

**Силабус навчальної дисципліни**  
**«Політологія»**

|                                                         |                                                                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Обсяг навчальної дисципліни</b>                      | Загальна кількість годин на дисципліну: 90 годин, 3 кредити.                                                                                                          |
| <b>Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни</b> | За розкладом занять.<br>Кафедра суспільних наук<br>Одеса, вул. Ольгіївська, 13.                                                                                       |
| <b>Викладач (-і)</b>                                    | К.політ.н., доцент Микола Кулачинський<br>К.і.н., доцент Тетяна Подкупко-Дячкова<br>К.і.н., доцент Олена Уварова                                                      |
| <b>Контактна інформація</b>                             | Довідки за телефонами: +38 (048) 723-33-55; +38 (048) 712-31-00<br>E-mail: kafedra_11@ukr.net<br>Консультації: з 14.00 до 16.00 щочетверга, з 10.00 до 14.00 щосуботи |

**КОМУНІКАЦІЯ**

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

**АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Предмет вивчення дисципліни* – політичні закономірності розвитку суспільства, закони і принципи формування, функціонування та розвитку, а також механізми дії політичних систем, форми прояву цих закономірностей і механізмів в діяльності особи, соціальних спільностей, класів і націй, народів і держав. В центрі уваги політичної науки є організація, форми і методи функціонування політичної влади, політичні системи, політична свідомість та культура, інтереси і поведінка політичних суб'єктів, політичний процес тощо.

*Мета дисципліни:* поглиблене вивчення основних аспектів політичного життя суспільства, ознайомлення здобувача вищої освіти із особливостями розвитку політичних відносин в Україні, формування політичної свідомості та політичної культури.

*Завдання навчальної дисципліни:* ознайомлення з об'єктом, предметом і методами політичної науки, її понятійно-категоріальним апаратом; розширення кола знань про сутність політичної влади, політичних процесів і відносин, роль політичних систем і режимів в житті держави, сутність громадянського суспільства та правової держави, значення міжнародної політики та міжнародних відносин для національної безпеки; ознайомлення з досягненнями світової та вітчизняної політичної думки, основними сучасними політологічними школами, напрямками, концепціями; розвиток уміння орієнтуватися в політиці як соціальній реальності, характеризувати різні аспекти політичного розвитку суспільства, порівнювати програми і платформи основних політичних партій та рухів, які впливають на політичне життя України; формування у здобувачів вищої освіти навичок самостійної оцінки політичних проблем сучасності, уміння визначати ціннісно-нормативні орієнтири та принципи політичних платформ, ідеологій та окремих концепцій; світоглядна підготовка, яка передбачає формування стійкої особистої громадянської та політичної позиції, розвиток навичок

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра суспільних наук**

аналітичного мислення, виховання критичного та неупередженого ставлення до представників різних політичних сил, громадян з різними політичними поглядами, а також розвиток політичної свідомості та політичної культури майбутніх правознавців.

*Очікувані результати:*

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

*знати:* сутність політики як явища соціального і духовного буття людини, її специфіку і місце в системі культури, генезис політики в історії людства і України, основні положення різних політичних вчень, суттєві ознаки і типологію сучасних політичних систем та їх елементів, сучасні тенденції політичного життя України та міжнародних політичних відносин, вимоги основних вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів у політичній сфері.

*вміти:* аналізувати проблеми сучасного політичного життя України та світу, виявляти основні тенденції розвитку політичної системи України, інших держав та міжнародних політичних відносин, аналізувати причини змін у політичному житті України та світового співтовариства, практично застосовувати політологічні знання у фаховій діяльності, прогнозувати політичні події на підставі наявної інформації про політичні реалії в Україні і світі, застосовувати нормативно-правові акти, що стосуються правового регулювання політичних відносин, орієнтуватися в правовій політиці, використовувати прийоми і методи політико-правового дослідження, розпізнавати конкретні можливості їх прикладного застосування.

## **ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Форми і методи навчання*

Дисципліна буде викладатися у формі практичних занять; організації самостійної роботи здобувача.

*Методи навчання:*

*Практичні заняття:* словесні методи: бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій; наочні методи: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації); практичні методи: виконання тестових завдань, вирішення ситуаційних завдань.

*Самостійна робота:* самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять.

*Зміст навчальної дисципліни:*

**Тема 1.** Політологія як система знань про політику.

Виникнення політології та етапи її формування. Сучасний розвиток політології у світі та в Україні. Основні категорії політології. Її об'єкт та предмет дослідження. Політологія та її зв'язок з іншими суспільними науками.

**Тема 2.** Історія світової політичної думки.

Політичні теорії мислителів Стародавнього Сходу. Політичні доктрини Стародавньої Греції. Феномен античного полісу. «Ідеальна держава» Платона (Держава, Закони). Політична наука Аристотеля (Афінська політія). Форми правління у Аристотеля: правильні (монархія, аристократія, політея) та неправильні (тиранія, олігархія, демократія). Політичні вчення мислителів періоду Середньовіччя. Аврелій Августин (Блаженний) — Град Земний, Про Град Божий. Вчення про державу і форми правління Фоми Аквінського. Держава як засіб підготовки людини до життя у «царстві небесному». Політична думка доби Відродження та Реформації. Від теократичних ідей до передренесансних теорій: Роджер Бекон, Вільям Оккам,

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра суспільних наук**

Марсилій Падуанський. Вчення Н. Макіавеллі про державу і політику (“Державець”, “Роздуми про першу декаду Тіта Лівія”). Ідейні основи і політичний зміст Реформації.

Політичні теорії представників Нового часу. Вчення Г. Гроція про державу і право. Г. Гроцій про природні права людини та суспільний договір. Політична теорія Т. Гоббса (“Про громадянина”, “Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної і громадянської”). Вчення Дж. Локка (засновник класичного лібералізму) про державу і громадянське суспільство (“Два трактати про державне правління”). Політичні ідеї представників французького Просвітництва. Політична програма Вольтера. Теорія розподілу влади в правовій державі Ш. Монтеск’є (“Про дух законів”). Політичний радикалізм Ж.-Ж. Руссо (“Про суспільний договір”). Соціалістичні вчення другої половини XIX ст. Політична концепція К. Маркса і Ф. Енгельса. Політичні погляди засновника “розуміючої соціології” М. Вебера.

**Тема 3. Історія української політичної думки.**

Політичні погляди М. Грушевського. “Українське питання” в трактуванні М. Грушевського. Ідеї національно-територіальної автономії. Федералізм М. Грушевського і принцип децентралізації.

Політичні погляди В. Винниченка. Соціал-демократична модель національної держави в програмі В. Винниченка. Його ставлення до жовтневої революції 1917 р., до більшовизму, до Радянської України, до України в складі СРСР.

Політична теорія Д. Донцова (“Націоналізм”).

Консервативний напрям розвитку української політичної думки XIX — початку XX ст. В. Липинський — організатор Української демократично-хліборобської партії (“Листи до братів-хліборобів”).

Суспільно-політичні погляди українських дисидентів (“шістдесятників”) В. Стуса, Т. Чорновола, М. Брайчевського, І. Дзюби, Л. Лук’яненка та інших.

**Тема 4. Світові політико-ідеологічні доктрини.**

Лібералізм як політико-ідеологічна доктрина. Історія виникнення та розвитку: неолібералізм, соціальний лібералізм. Політично-економічні принципи сучасного лібералізму.

Ліберальна ідеологія в Україні та її представники. Консерватизм як політико-ідеологічна доктрина. Основоположники ідеології консерватизму. Сучасний неоконсерватизм. Консерватизм в Україні та його представники. Комуністична та соціал-демократична ідеологія: програмні засади, теорія та практика. Комуністична та соціал-демократична ідеологія в Україні. **Тема 4. Основні школи і напрями розвитку сучасної політології.**

**Тема 5. Політична влада: джерела, ресурси, типологія.**

Влада як суспільний феномен. Наукові концепції політичної влади. Джерела та ресурси політичної влади. Методи її реалізації. Типологія політичної влади. Політична влада в Україні, її риси та особливості.

**Тема 6. Політична система суспільства та політичний режим як спосіб її функціонування.**

Поняття політичної системи та її структура. Концепції політичної системи Істона та Алмонда. Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму, типологія політичних режимів. Характерні риси та ознаки тоталітарного, авторитарного та демократичного політичного режиму.

**Тема 7. Особливості розвитку державотворчих процесів в Україні.**

Підготовка і прийняття нової Конституції України. Основні засади політичної системи України за Конституцією. Недоліки Конституції 1996 р. і характеристика політичної системи України: за типом суспільства (суміш елементів); за типом політичного режиму.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра суспільних наук**

**Тема 8. Держава в політичній системі суспільства.**

Поняття держави та її наукові концепції. Роль держави в політичній системі суспільства. Правова та соціальна держава. Держава і громадянське суспільство, їх взаємодія. Форми державного правління та державного устрою.

**Тема 9. Політичні партії та громадські організації.**

Поняття політичної партії. Сучасні концепції політичних партій. Історія виникнення політичних партій. Типологія політичних партій. Політичні партії в сучасній Україні. Партійні системи та їх типологія. Виборчі системи та їх типи.

**Тема 10. Політична еліта та політичне лідерство.**

Поняття політичної еліти. Сучасні концепції політичної еліти. Типологія політичних еліт. Поняття політичного лідерства та його типологія. Політична еліта та політичне лідерство в сучасній Україні.

**Тема 11. Демократія у політичному житті суспільства.**

Поняття демократії та її сучасні концепції. Критерії та принципи демократичної організації суспільства. Проблеми становлення та розвитку демократії в Україні.

**Тема 12. Громадянське суспільство.**

Поняття, генезис та основні ознаки громадянського суспільства. Передумови виникнення та структура громадянського суспільства. Типи взаємодії громадянського суспільства та держави. Проблеми становлення громадянського суспільства в Україні.

**Тема 13. Основи міжнародних відносин.**

Поняття міжнародних відносин та їх наукові концепції. Суб'єкти міжнародних відносин та їх типологія. Закономірності розвитку міжнародних відносин на сучасному етапі. Україна як суб'єкт міжнародних відносин.

**Тема 14. Політична культура.**

Поняття політичної культури та її концепції. Структура політичної культури та її складові елементи. Типологія політичної культури. Політична культура України: минуле та сучасність.

**Тема 15. Нація та національні відносини.**

Поняття нації та її наукові концепції. Національні відносини у політичному житті суспільства. Ідеологія націоналізму та її представники в Україні. Проблеми становлення та розвитку української нації.

***Перелік рекомендованої літератури:***

***Основна:***

1. Політологія: Підручник / За ред. М.М. Вегеша.— К.: Знання, 2020. 556 с.
2. Політологія [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Гончарук-Чолач, О. М. Рудакевич, В. Я. Томахів, Гурик М. І., Чигур Р. Ю. за ред. Т. В. Гончарук-Чолач. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2021 232 с.
3. Kulachinskyi M. «The Blue Labourism» and «The Good Society» concept of modern laboutities or the attempt of the reloading «The Third Way» concept // European Political and Law Discourse Volume 2, Issue 1. – Brno, kraj: Jihomoravsky, 2015. – P. 163 – 167.
4. Кулачинський М.М. Неполітична дуель на президентських перегонах 2010 року в Україні у британській пресі // The 7th International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (January 19-21, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. P. 649-654.

***Додаткова:***

1. Кулачинський М.М. Ідея сильної влади у суспільстві в трактовці Т. Гоббса, Ж.Б. Боссюе та Х. Томазія: порівняльно-критичний аналіз // Записки історичного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова. – Одеса, 2005. – Вип. 16 – С. 209 – 215.

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Кафедра суспільних наук**

2. Кулачинський М.М. Гоббс про форми політичного правління: критика античної традиції // На перехрестях світової науки. «Вікно в Європейську науку», присвяченої 140-річчю від дня народження Раймунда Фрідріха Кайндля. 20 – 21 травня – Чернівці, 2006. – С. 267 – 269.

3. Кулачинський М.М. Євроатлантична інтеграція України в оцінках вітчизняних та європейських експертів // Проблеми політико-правового забезпечення Євро та Євроатлантичної інтеграції України. – Одеса, 2007. – С. 179 – 186.

4. Кулачинський М.М. Британська консервативна партія кінця XX – початку XXI ст.: віхи конструктивних змін // Політологічний вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2011. – Вип. 56. – С. 313 – 320.

**Електронні ресурси:**

1. <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/>

2. <https://info.odmu.edu.ua/>

3. <https://www.slideshare.net/UkraineCrisisMediaCenter/ss-69959971>

**ОЦІНЮВАННЯ**

*Форми і методи поточного контролю:* усний (опитування), тестування, оцінювання виконання практичних вправ, оцінювання комунікативних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті та самостійної роботи здобувачів.

**Критерії поточного оцінювання на практичному занятті**

| Оцінка          | Критерії оцінювання                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Відмінно<br>«5» | Здобувач бере активну участь у занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей. Тестові завдання виконані в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані. Здобувач вільно вирішує ситуаційні завдання, впевнено демонструє практичні навички за темою заняття та вірно інтерпретує отримані дані, висловлює власну креативну думку з теми завдання, демонструє творче мислення. |
| Добре<br>«4»    | Здобувач бере участь у занятті; добре володіє матеріалом; демонструє необхідні знання, але дає відповіді на запитання з деякими помилками; бере участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується основною навчально-методичною та науковою літературою; висловлює власну думку з теми заняття. Тестові завдання виконані в повному обсязі, не менш ніж 70% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях. Здобувач вірно вирішує ситуаційні завдання, але допускає незначні неточності та демонструє більш стандартизовані практичні навички за темою заняття при вірній інтерпретації отриманих даних, висловлює власну думку з теми завдання, демонструє критичне мислення.                                |



**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра суспільних наук**

|                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|---------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Задовільно<br>«3»   | Здобувач іноді бере участь у занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на семінарських заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 50% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях. Здобувач не достатньо володіє матеріалом для вирішення ситуаційних завдань, невпевнено демонструє практичні навички за темою заняття та інтерпретує отримані дані з суттєвими помилками, не висловлює свою думку з теми ситуаційного завдання. |
| Незадовільно<br>«2» | Здобувач не бере участь у занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування не виконано. Ситуаційне завдання не виконано.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |

*Форми і методи підсумкового контролю: залік.*

Залік, виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

### **САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*Самостійна робота:* самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять. Самостійна робота здобувача, яка передбачена в програмі, контролюється і оцінюється при поточному контролі.

### **ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

*Політика щодо дедлайнів та перескладання:*

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.
- Перескладання незадовільної оцінки проводиться в дні консультацій і відпрацювань; при дистанційному навчанні – в терміни, визначені й узгоджені з викладачем.

*Політика щодо академічної доброчесності:*

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Кафедра суспільних наук**

технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів, планшетів тощо);

- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

*Політика щодо відвідування та запізнень:*

Відвідування всіх видів аудиторних занять (лекцій, практичних занять) є обов'язковим.

Форма одягу: медичний халат, який повністю закриває верхній одяг, або лікарська піжама, шапочка, маска, змінне взуття.

Обладнання: зошит, ручка, методичні вказівки, альбом.

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.

Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

*Використання мобільних пристроїв:*

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

*Поведінка в аудиторії:*

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.